

Sevginin Mekaniği

MUSTAFA ÖZ

Sahip Olmak ya da Olmak

(TO HAVE OR TO BE)

Aydın ARITAN

Kendisi sıkı bir fizik bilim formasyonu almış, fosforu yüksek bir arkadaşım var. Kendisiyle bir sürü şeyden konuşmuşuzdur da şu sevgi üstüne pek lâflamamışızdır. Bir gün : «Şu sevgiden söz etsene!» dedim. «Ne dersin TRT mikrofonlarına?» Gülümsedi.. Durdu... Durdu... «Yok böyle bir şey yahu!» dedi... Kafa ile kalp çatıştı ve bir bilim adamında, duygu mantığı bir kere daha dehşetlendi... Çok iyi bir insan olmasına rağmen, şiirli, sazlı sözlü bir dünyası olmasına rağmen sevgiye hayır diyordu!

Birincisi, yeni evliliğin (Cicim ayının) sonuna gelmişti! İkincisi tek maaş memurdu. Üçüncüsü fizikçi idi. Dördüncüsü, akıllı bir insandı. Aklına güvenir, dayanır, önce tüm sorunlarını onunla halletmeye çalışır, beceremezse Allah der otururdu. Beşincisi: Bu meseleyi aslında düşünmüştü ve insan ilişkilerinin de tüm doğa ilişkilerinin olduğu gibi bir mekaniği, matematiğe dayanan bir mekanizması olması gerektiğine inanıyordu.

Tanımlanamayan şey, bilim adına pek kulak asmağa değmezdi.

Bergson geldi aklıma... Kafamın hangi karanlığına sıkı-

şıp kalmışsa... Şöyle bir şey der bir yerlerde: «Bir odayı bir hafta kullansanız. Yani odayı bir güzel dağıtıp çıksanız. Sonra odaya bir başkası gelse ne olur? Önce bir düzensizlik görür ama sonra o düzensizliğe alışarak, kafasında o düzensizlik bir düzen halini alır.»

Duygu mantığı ile aklın mantığı çatışıyor diyorlar ya... Oradan bir engel başlıyor önce. Bu, sevgiye yaklaşma ve onu kavramada güçlük çıkarıyor. Sonra sevgi, üzerinde insan zihni yeterince durmamış ki, onun hakkında bilim yapmaya, onun mekaniğini kurmaya yarayacak sistemli fikir ve bilgileri derlemiş olabilsin! Dahası, tanımlanamayan bir şey yok mu demektir? Sevgi ancak duygu mantığı ile farkına varılabilecek bir olgu ise, bu, onun hem bilimi ve dolayısıyla mekaniği kurulamaz demek değildir, hem de kendisi bizzat yok demek değildir.

Bilimci kafası, sevgiyi bir insan ilişkisi olarak görüyor ve insan ilişkilerinin mekaniği - matematiği kurulamadığından, sevgiden de ümidi kesiyor.

İşin bir de şu yanı var: Acaba genelde insan ilişkilerinin matematik bir mekaniği ya-

(Devamı 28. Sahifede)

Erich Fromm'un «Sevme Sanatı»ndan sonra en çok tanınan ve en popüler kitabı, 1976 yılında yazdığı «Sahip Olmak ya da Olmak»tır. Kitabına Lao-tse'nin «yapmaya giden yol, olmaktan geçer» sözüyle başlayan Fromm, daha sonra insanın yaşam biçimini belirleyen ilk yönlendirici etkeni; sahip olmak ve olmak kavramlarını inceler. Kitabın son bölümü ise «Umudun Devrimi» ve «Akıllı Başında Toplum» adlı eserlerinde işlediği konuya, çağdaş toplumların bunalımları ile bunları çözmeye ayrılmıştır.

«Sağlıklı insan aklına» sahip olmak ile olmak arasındaki fark, hemen belirlemeyebilir. Sahip olmak yaşamın normal bir fonksiyonu gibi gelir insanına, sahip olmanın en yüksek hedef olarak alındığı bir toplumda. Bir şeyi olmayan insan, hiçtir, bu anlayışa göre.

Ama büyük yaşam ustalarının sözleri, buna tam karşı bir görüşü yansıtır bizlere. Buddha, sahip olmaya çok önem veren birinin, insan evriminin en üst aşamasına varamayacağını öğretmişti. İsa: «Yaşamına değer veren ve onu kurtarmak isteyen birinin, maddi yaşamı reddetmesi gerekir. Acılar için-

de kıvranan bir kimse, dünyalara sahip olsa, neye yarar bu?» (Lukas 9: 24 - 25) diye sorar.»

«Yıllardan beri yaptığım araştırmalar sonucunda gördüm ki, sahip olmak ile olmak arasındaki ayrım, yaşamı sevmek ve ölümü istemek ayrımı ile birlikte insan doğasının en temel çelişkilerinden biridir.»

Daha sonra bu iki kavramı, günlük yaşamda karşımıza çıkan çeşitli biçimleriyle ve kutsal kitaplarda ifade buluşuyla inceleyen Fromm, kitabının sonunda yeni bir insan ve yeni bir toplumun nasıl olması gerektiği konusunda bazı önerilerini sıralar:

«Bir insanın karakterini değiştirebilmek için, şu dört ön koşulun bulunması zorunludur:

- Acı çekmek ve bunun bilincinde olmak.
- Bunalımların nedenini ve kökenini iyi kavramak.
- Bunalımları aşacak bir yol, bir olanak bilmek veya bulmak. Yani bir yöntemin olması.
- Bunalımdan ve acıdan kurtulabilmek için, yaşamımızı değiştirmeye ve feda etmeye hazır olmak.»

Sevginin Gerçek Yüzü

F. AleXander Magoon'un Aşk ve Evlilik kitabından
Çev : İsmet SIDALI

Sevgi nedir? Yeryüzünün en kuvvetli gücü olan sevginin gerçek içyüzünü insanların çoğu anlamak istememektedirler. Tüm ilmi ve dini bilgilere karşın. Çoğunlukla Hoywood efsanesine inanılmaktadır — fizik güzelliği artı şiirsel ihtiras ve beraber çarpan görünümde iki kalp, kısaca olay kovalama, yakalama ve birleşmeyle sonuçlanır. Tüm bunlar heyecan dolu flört aleminin ilgi çekici görüntüsüdür. Bir düştür.

Ama bu, gerçek sevgi değildir ve olamaz. Sevgi ve fiziki beraberlik, genç beyinlerde aynı anlamı vermek üzere programlanmıştır. Heyecanlara hitap etmek amacıyla. Oysa bu görüntüsel heyecanın ötesinde, sevgiye olan ihtiyacın ve sevginin gerçek anlamı ile gelişme imkânlarının önemi gençliğe öğretilmemektedir.

Romantizmin hayali görüntüsü derin, anlamlı, ve kalıcı bir sevgiye her zaman zemin hazırlamaktadır. Bu gerçeği kabullendiğimiz evliliklerde mutsuzluk ve de hayal kırıklığı oranı azalacaktır.

Sevgi, iki yada daha çok insanların şevkli, heyecanlı olarak, olayları paylaşarak yaşama isteğidir. Bu beraberlikte her şahıs her an kendi gerçek

kişiliğini ifade edebilmeli ve o kişiliği yaşayabilmelidir.

Böylelikle seven ve sevilen her fert birlikte ve beraberlikte hissi bir atmosfer ile entellektüel bir zemin hazırlayarak, tek başlarına varamıyacakları manevi hedeflere varabilme imkânlarına kavuşmuşlardır.

Gerçek bir evlilikte, karı koca kendilerinden çok beraberliklerini düşünürler. Kısaca sencildirler. Böyle bir evlilikte özel zevkler birbirine örülmekle beraber, her iki kişide bir diğeri için yapacağı fedakârlıkları göğüslemek mecburiyetindedir. Müşterek davranışlardan emniyet hissi ile tatmin olma duygusu gelişmektedir. Evlilik de dans gibidir. Dansda önemli olan şahısların şahsi hareket kabiliyeti değildir. Müşterek bir tempoya uyum sağlama elastikiyetleridir.

Bir kişi gerçek kişiliğini bir diğerine ifade edebildiği, gizlemediği oranda, ve derinlikte onu sevebilir. Evlilikte koca hanımına korkusuzca, azar ıstımayacağına inanarak dürüstçe düşündüğünü söyleyebilmelidir. Bir koca tereddüt etmeden şunu söyleyebiliyorsa «Sevgilim, aneni affedebilirim, fakat kapıda o duruş şeklini ve o çirkin sözlerini asla affedemem.» O er-

«Yeni toplum, yeni bir insan yaşatmak zorundadır ve bu insan aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

- Olabilmek için, bütün sahip olduklarından vazgeçilen,
- Sömürü ve istif yerine, vermenin sevincini yaşayabilen,
- Nefret, ihtiras ve yanlışlar yerine, sevgiyi öne alan ve diğer insanlarla birlikte yaşamayı isteyen,
- Doğa ile uyuma girip, onu anlayabilen,
- Özgürlüğünü seven ve bu-

nu evrimin baş koşulu sayan,

- Yaşamın akışında tutkularından arınmak ve tek amacı önce kendini; sonra dünyayı geliştirmek isteyen...»

«Tanrı düşüncesi Orta çağ kültürünü, dünya ve bilim düşüncesi ise yeni çağ'ı hazırlamıştır. Bu iki görüşü, tez ile antitez olarak alırsak, çağdaş karmaşanın çözümünde, bu karşıtlıkların sentezinde olduğu ortaya çıkar. Tanrı düşüncesi ile bilimsel gelişmenin, ruh ile madde nin sentezi, yani 'olmak', gelecek çağın tohumudur.»

GERÇEKLEŞEN BİR RÜYA

(Baştarafı 22. Sahifede)

defalarca sordum ve sormaya devam edeceğim. Descartes'in «Düşünüyorum öyle ise varım» önerisinin yanında şunu da söylemek gerekir; - Bilmiyorum, soruyorum, araştırıyorum, öğrenmeye, bulmaya çalışıyorum ve düşünüyorum.

Kant derki; «İnsan aklının bilgilerinin bir çeşidinde garip bir alnyazısı var; Kaçınmadığı sorular yüzünden tedirgin olmak; gerçi bu sorular aklın kendi yapısından çıkarlar, ama o bunlara yanıt da veremez; çünkü bunlar insan aklının, her türlü gücünün üstüne çıkarlar.»

Niçin, neden yaşıyoruz, bunun gerçek anlamı nedir? Hepimiz insan olarak yaşam boyunca çeşitli acıları, sevinçleri

yaşamaktayız. İnsan; insan olarak doğduğu andan itibaren, doğanın kaçınılmaz yasası olan ölüme gidiyor. Her insan kendi yaşantısını ve ölümünü sırtında taşıyor. Yaşadığı içinde ölmek zorundadır. İnsanın yazgısıdır bu. Neden?

İnsanın var oluşuna ve yok oluşuna, bilimin ve bilgeliğin sentezi içinde yaklaşmalıyız. Kant'ın dediği gibi; «çünkü insan doğası, bunların konusuna ilgisiz kalamaz.» İnanıyorum ki; önyargılardan arınmış düşüncelerin varacağı gerçekler, yaratacağı güzellikler sonsuzdur. Ve yaşamak belki de ölüm olduğu için anlamlıdır.

Ve soruyorum kendime; ölüm, sonun bir başlangıcı mıdır?

